Carl-Gustaf Peterssons dagbok

En garvares liv och leverne

Resor genom 1800-talets Sverige

Kap 1 Förord och Uppväxt

född 18411203 Mönsterås
död 19070121 Jönköping

F ö r o r d

Då man tager sig före en lefnadsteckning, som dessa blad innehålla, då den som skrifver dessa rader är just personen som upplefvat detsamma, så kommer den frågan hvilket är rättast att säga, jag eller han, och det torde den få afgöra som möjligen kommer på den tanken att utgifva detsamma. Emellertid kan man här äfven se, på hvilka underbara vägar Gud föra de sina, äfven hvad det angår det lekamliga lifvet. Skulle dessa blad falla i någon fattig ynglings händer, så läs, och se att Gud kan både gifva och taga, och föra på hvilka vägar honom täckes. Och här kan anföras, Psalmisten Davids ord. Alla våra dagar voro i hans bok tecknade de ännu varda skulle och ingen af dem kommen var.

Dessutom får den som nedskrifver detta tillägga, att som jag saknar erfordelig skolunderbyggnad, så tarfvas här, en stor förändring utan att ändra innehållet i språket och satsbyggnaden.

Eksjö den 1884.

F ö r o r d

Om dessa blad skulle falla i någon fattig ynglings händer, så genomläs dem, och se på hvilka underbara vägar Gud förer menniskobarnen, och att allt står i hans hand. Han allena kan både gifva och taga, upphöja och förnedra, då ett barn springer sorgfritt i sitt föräldrahem så vet ingen hvad af detta barn varda skall, Och huru beskaffat det lif är, som barnet skall upplefva. Gud vet det. Gud känner det, se i dessa blad något derom.

Skulle någon komma på den tanken att utgifva dessa blad så är en omarbetning nödvändig, för språket skull, emedan den skrifvande saknar erforderlig skolunderbyggnad att kompletera detsamma.

En verkligt upplefvad sanning är det i sin helhet. Gud gifve sin välsignelse under nedskrifvandet af dessa blad.

De tidigare barnaåren och mina föräldrar

Der uppe i Westmanland rinner en å eller bäck fram som mynnar ut i Mälaren, i närheten af utloppet af denna å ligger staden Köping, denna stad har för histoireskrifvare något värde, hvarom minnen och fornlimningar ännu vittna, de tala neml. om Köpingshus m.m. nu har jernvägen genomgått och nära tillintetgjort dessa minnen, till sumphushagskulle, som ligger strasct söder om staden, der går banan nu fram och man kan blott påminna sig hur det såg ut på 40-1850 talen, men icke vidare härom utan till ämnet af min lefvnadsteckning. Det var fordom vanligt att vid städerna voro s:k: tullstugor, vid de allmänna större landsvägarne som ledde intill staden, så äfven i Köping. Wid öster tull, der vägen går till Westerås, står ännu om det ej blifvet under sednare år nedrifvit, ett ev våning hus rödmålat, I detta hus bodde mina föraäldrar år 1841. Ett fattigt arbetsfolk. Min mor var barnfödd år 1806 i en församl. som ligger 2-a 3 mil nordvest om Köping Lilla Schedvi, der hennes föräldrar voro bondfolk. Min far var likaså född i samma socken af fattiga föräldrar, Men då jag nämner min far så är förenad med detta en sorglig berättelse från min barndom, Mina föräldrar kommo till Köping i början af 1830 talet, som det är mig af dem berättat i teml goda omständigheter. En äldre broder till mig föddes 1834, den enda bror och syskon jag haft, mina föräldrar leide de första åren i ett någorlunda lyckligt äktenskap och de hade då enl. teml god bergning, att de till och med skola haft ett eget hus i stan samt hade min far en häst hvarmed de, förtjenade sitt bröd, Min mor begynte att lefva ett lastbart lif. hennes far Per Olsson i Ihre.L. Schedvi. Schedvi hade lefvat ett supigt och oordentligt lif. kanhända det enda arf hon fått, dertill kommer att mina försäldrar en tid i början af sitt äktenskap haft krogrörelse i stan. Köping hon började först i smyg sedan öppet, så att hon som det sades mig som barn, i en ännu annan synd äktenskapsbrott, och jag vet att äfven det var sant, Då min far Sjuffar som jag allt framgent kallar honom, var borta på något arbete, uppsökte en person min mor och följden blef att jag föddes 1841 i ofvan nämnde tullstuga, oäkta, dock af gifta föräldrar att det är sannt det vet jag deraf att min mor sjelf saggt mig det sedan jag blef älldre, Den okända personen som skulle vara min rätta far, har jag alldrig i mitt lif sedan träffat. En del sade mig i min barndom att det var en soldat som bodde i närheten af stan, andra åter att det var en s:k: bättre person, eller möjligen en handtverksgesäll /Gud vet det, han har varit af lång kroppsbyggnad, samt yttrat en gång då han fullbordat sin dåliga afsigt, det skall blifva en pojk och det skall blifva en prest, enl. min mors utsago. (men det slog alldrig in). Och de personer som kände både mig och min bror i vår uppväxt kunde tydligen se att vi ej voro verkligt köttsliga bröder utan halfbröder, Men detta har dock alldrig kommit i något prestbetyg. Och det är det troligaste att det ej här i tiden blir uppenbart hvilken min rätta far var. Emmellertid med lasten tilltog fattigdomen, och dermed åtföljande oenighet i äktenskapet, och min far gick nu och arbetade för en ringa dagspenning 40 skilling om dagen, som det då sades, de hyrde ett rum och jag föddes i fattigdom och elende i tullstugan, min far hade då tagit en sysla i stan, han var neml. tornväktare, vakade hvarannan natt

i rådhustornet då han hemkom en morgon kl. 4 var jag född den 3 Dec. 1841.
Nu komma åren för min tillvaro, minnes att då jag var mycket liten, stod jag en gång vid en dörr och skrek med full hals efter min mor, (och var iklädd en grå kjol eller kolt). Snart flyttade mina föräldrar från detta hus till ett annat i stan och hyrde ett rum, och min mor fortfor att lefva lastbart, skaffade sig bränvin för allt hvad hon kunde, sålde ett och annat som fans i hemmet, från den bättre tiden, min far deremot begagnade ej några starka varor och gjorde det ej under hela sitt lif. Ja mina föräldrar bodde på åtskilliga ställen i stan, i nöd och elende förr mitt 12 år, en gång minnes jag att en lika stor pojk som jag låg och lekte vid en brunn eller källa hvarvid jag på något sätt kom att fall uti, och hade min kamrat ej dragit upp mig i håret så hade jag blifvit der, men jag hade något olefvat. Någon Gudsfruktan fans ej i mitt föräldrahem, min mor gick snart från hus till hus och tiggde, min far arbetade och sträfvade, men svor ofta och var ond då han hemkom, oaktade han alldrig begagnade några starka varor, min skoltid begynte vid ungufär 8 års ålder, jag gick i en s:k: Landtkosterskola hvars lärare hette Magister H. i slutet af 40 och i början af 50 talet i Köping många gånger jick jag till skolan mycket hungrig, och mer än torftigt klädd, ty då jag sade till min far om bröd sade han, gå till mor din och ibland till far din, en följd af att jag var ej hans rätta barn, min broder deremot hade det mycket bättre ty honom vårdade min far, som sin son.
Snart fick jag mat hvarje middag på fattigvårdens bekostnad, under skoltiden samt gick jag och bad om bröd i husen och hemkom så om aftnarne med ett och annat, som jag fått, det hände då ej sällan att min mor var rusig och hon gaf mig då en tår bränvin i en kaffekopp och jag förstod ej bättre än hålla till godo. O! hvilket oförstånd af en mor, att på så sätt lägga grand till timligt och evigt elende om Guds förbarmande nåd ej kommer emellan. Min skoltid fortgick och jag hade ej svårt att lära, läste bra både innan och utan, katekes bibl. historia geografi, språklära och en liten Svensk historia räknade t o: m: bråk och sorter, under sommaren då jag var fri från skolan jick jag åt landsbyggden och tiggde, lånade husrum för hvar natt, var ibland borta 8 a 14 dagar hade ofta sällskap med någon annan fattig stadspojk i synnerhet i Munktorp socken var jag lokaliserad, der kände jag snart var by och bondgård, så gick jag hem och var hemma några dagar, och derpå gjorde jag mig en resa igen utåt landet, så fortgick min bandom under nöd och elende, en gång skulle jag följa mina föräldrar ut på arbete ty det hände ju ibland att det var något att göra, denna gång skulle de ut och slå hö, de begynte på Söndagsefterm. som ej var ovanligt den tiden, jag följde med till min lycka denna gång, och jick för nära en slåtterkarl, så att hans lie tog mitt ina ben vid hälsenan jag fick ett stort hugg, som jag ännu har uty då detta skrifves, det dröjde länge innan det blef läkt af en Doctor Kilstedt i K. många äfventyr förekomma under dessa barndomsdagar, var ute ibland om nätterna och fångade kräftor, en vårdag under isloss-ningen föll jag i ån som rinner fram genom staden, och gick så våt och genomfrusen en dag, utan att töras gå hem, men blef ej sjuk mådde lika bra dagen derpå, En Söndagsefterm. gick jag upp åt stan, och blef så öfverfallen af en garfvarhund som hade slitit sig lös, fick sju a åtta

sår på ena armen, det blef ett stort uppträde på gatan, det sades att hunden hade rabis----- så att jag snart skulle få samma sjukdom, såren blefvo brända jag blef läkt, och ej känt något vidare mén deraf. En tid var jag på ett mudderverk som gick i ån, der nu ångbåtarne lägga till jag fick 75 öre om dagen och tjenade mig litet kläder, men ibland ogudaktigt sällskap, der man ej fick lära annat än synd och uselhet. Tiden var nu försvunnen till mitt tolfte år, under många neselingar men som förut är antydt, i nöd fattigdom synd och elende. Nu komma några blad i mitt lif som äro rätt egendomliga i sitt slag, förgät ej att genomläsa dem, och jag får kalla den afdelningen

Min första handelsresa